

Kulturdepartementet

Ku2024/01101

Stockholm 2025-02-05

Dnr 04/2025

Sveriges Utbildningsradio AB:s remissyttrande över Kulturdepartementets promemoria ”Kompletterande bestämmelser till EU:s mediefrihetsförordning” (Ds 2024:28)

Inledande synpunkter

Sveriges Utbildningsradio AB (UR) har beretts möjlighet att yttra sig över Kulturdepartementets promemoria ”Kompletterande bestämmelser till EU:s mediefrihetsförordning” och lämnar härmed sina synpunkter. UR fokuserar i svaret på de delar av förslagen som rör public service och därmed direkt påverkar UR:s verksamhet. Därutöver kommenterar UR vissa frågor av principiell natur.

UR vill ta avstamp i att mediefrihetsförordningen är en EU-lagstiftning som har tillkommit mot bakgrund av de mycket olika förutsättningarna som råder för medier i olika medlemsländer, med utgångspunkten att vara förenlig med olika medlemsländers sätt att organisera sina public service-medier och i syfte att stärka mediernas frihet och oberoende.

Genom regleringen i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen finns i Sverige redan ett starkt skydd för fri journalistik och den svenska modellen för organisation, reglering och finansiering av public service-medierna ger ett bra skydd för public service oberoende. Systemet innehåller ett antal åtgärder som tillsammans på ett välfungerande sätt slår vakt om public service-företagens oberoende, såsom att regeringen varken är ägare till eller utser styrelseordförandena i public service-företagen i Sverige. Det har även förts in fler åtgärder för att ytterligare värna oberoendet, bland annat att ledamöter i bolagens styrelser inte får ha partipolitiska uppdrag.

UR vill mot bakgrund av detta framhålla vikten av att varken den föreslagna nya regleringen, eller övervakningen av tillämpningen av regleringen, i praktiken leder till en försvagning av svensk public services oberoende, eller att verktyg skapas som i förlängningen skulle kunna användas för att försvaga det, utan bidrar till ytterligare stärkning.

Kommentarer på utvalda delar

Kapitel 3 – Kompletterande bestämmelser till mediefrihetsförordningen

3.2 En ny lag och förordning med kompletterande bestämmelser

UR instämmer i förslaget om att kompletterande bestämmelser som särskilt berör public service bör införas i den kommande public service-lagen.

UR har inga synpunkter på att övriga kompletterande bestämmelser samlas i en ny lag och en ny förordning.

Kapitel 4 – Rättigheter och skyldigheter för leverantörer av medietjänster

4.1 Respekt för redaktionell frihet och oberoende samt rätt att utöva ekonomisk verksamhet

UR delar bedömningen att mediefrihetsförordningens reglering av rätten att utöva ekonomisk verksamhet och krav på redaktionell frihet och oberoende uppfylls genom befintlig reglering i mediegrundlagarna, varför det inte finns något behov av kompletterande bestämmelser.

4.2 Skydd för journalisters källor

4.2.2 Det finns inte behov av några kompletterande bestämmelser

UR delar bedömningen att mediefrihetsförordningens krav på att säkerställa att journalisters källor skyddas uppfylls genom mediegrundlagarnas bestämmelser om meddelarfrihet, anonymitetsskydd, tystnadsplikt och efterforskningsförbud.

UR konstaterar i likhet med promemorian att då mediefrihetsförordningens bestämmelser är direkt tillämpliga ska dessa tillämpas i den mån de ger ett starkare skydd än svenska regler. Detta gäller särskilt vid prövning av undantag från förbudet att söka efter journalistiska källor, exempelvis vid användning av hemlig dataavlyssning.

4.3 Krav på information om leverantörer av medietjänster och en databas över medieägande

4.3.1 En databas över medieägande och anmälningsskyldighet

UR har inga synpunkter på förslaget att leverantörer av medietjänster ska anmäla till tillsynsmyndigheten när de uppfyllt sin informationsskyldighet enligt mediefrihetsförordningens artikel 6.1.

4.4 Medieinnehåll på mycket stora onlineplattformar

UR delar promemorians bedömning att mediefrihetsförordningens reglering av leverantörer av medietjänsters innehåll på mycket stora onlineplattformar inte medför behov av kompletterande bestämmelser.

UR bedömer att den reglering för strukturerad dialog och möjlighet att agera vid upprepade begränsningar eller avbrott i tillhandahållanden som regleras i mediefrihetsförordningen bör innebära förbättrade möjligheter för leverantörer av medietjänster att föra dialog med de stora onlineplattformarna. Enligt UR är det dock tveksamt om detta kommer att vara tillräckligt. UR anser därför att regleringen framgent behöver utvärderas och om den inte är tillräcklig måste ytterligare åtgärder övervägas. I detta sammanhang är det positivt att den pågående distributionsutredningen bland annat har i uppdrag att se över dessa frågor.

6.2 Möjligheter att anpassa medieutbudet

UR delar promemorians bedömning att medieförordningens reglering om säkerställande av visuella identiteter är förenlig med yttrandefrihetsgrundlagen. Promemorians slutsats stämmer överens med den bedömning UR gjorde i sitt remissvar över Myndigheten för press, radio och tv:s rapport ”Redovisning av uppdrag om vidareändningsplikt och framhävande av innehåll av allmänt intresse” när det gällde möjligheterna till framhävande. UR konstaterar att promemorians bedömning även har betydelse för den pågående distributionsutredningen.

Kapitel 7 – Tillsynsmyndigheter och andra uppgifter för tillsynsmyndigheten

UR har inga synpunkter på promemorians bedömningar och förslag i kapitel 7 rörande tillsyn och andra uppgifter för tillsynsmyndigheten. UR:s synpunkter på tillsynsmyndighetens övervakning av tillämpningen av artikel 5 redogör UR för under avsnitt 8.2.5 nedan.

Kapitel 8 – Krav som gäller public service

8.2 Behovet av kompletterande bestämmelser

8.2.1 Krav på oberoende och finansiering

I promemorian görs bedömningen att mediefrihetsförordningens krav på säkerställande av public services oberoende (artikel 5.1) och transparenta och objektiva finansieringsförfaranden (artikel 5.3) redan uppfylls genom nuvarande organisering och reglering av public service. UR delar denna bedömning. Strukturen med en ägarstiftelse och sändningstillstånd som slår fast att verksamheten ska bedrivas oberoende och självständigt uppfyller tillsammans med yttrandefrihetsgrundlagens krav på redaktionellt oberoende de krav

som ställs upp i förordningen. Även nuvarande reglering och principer för finansieringen uppfyller förordningens krav.

8.2.2 Bestämmelser om utnämmande och kriterier för uppdraget som styrelseledamot och verkställande direktör

I promemorian föreslås att ett public service-företags bolagsordning ska innehålla förfaranderegler för utnämmande av styrelseledamöter och vd och kriterier för dessa uppdrag. UR instämmer i resonemanget i promemorian att sådana förfaranderegler och kriterier behöver införas och tillstyrker förslaget. UR anser att transparens i dessa hänseenden kan bidra till ökad tydlighet och öppenhet och därigenom verka för att ytterligare stärka förtroendet för såväl verksamheten i stort som de utsedda personerna.

Dagens organisationskonstruktion med Förvaltningsstiftelsen som ägare skapar en buffert mellan staten och public service-företagen och innebär att staten idag inte har något direkt inflytande över tillsättningar av styrelseledamöter och vd i företagen. Att uppgiften att utforma förfaranden och kriterier överlämnas till public service-företagen utan några närmare anvisningar är både centralt för att förfarandena och kriterierna ska bli välfungerande i praktiken och även för att fortsatt bibehålla public services oberoende, vilket ju mediefrihetsförordningen syftar till.

Public service-företagens bolagsordningar får inte ändras utan medgivande av regeringen. Detta innebär att regeringen/staten får inflytande över en av aktiebolagsrättens grundprinciper - den att ägare utser styrelse och styrelsen utser vd utifrån företagets bästa. För att undvika ett politiskt inflytande i detta hänseende kan det övervägas att de nya delar som förs in i bolagsordningarna med anledning av dessa förslag inte ska kräva regeringens medgivande.

UR konstaterar att, emedan vd utses av respektive bolags styrelse, det är Förvaltningsstiftelsen som utser bolagens styrelseledamöter och uppgiften att utforma förfaranden och kriterier för dessa åvilar därmed den.

UR vill peka på att termerna "förordnande" och "utnämning" är främmande i det aktiebolagsrättsliga sammanhanget och riskerar att föra tankarna till en annan slags process än den som här åsyftas. UR föreslår därför att termen "utseende" används i stället, vilket harmoniserar med aktiebolagslagens språkbruk.

8.2.3. Rättslig prövning av beslut om entledigande i förtid

I promemorian föreslås att ett beslut om att entlediga en styrelseledamot eller vd innan förordnandetiden löpt ut, på talan av den entledigade ska kunna prövas i allmän domstol.

UR ser en fördel i att ett ifrågasatt beslut kan prövas offentligt, vilket såväl kan bidra till att säkerställa att beslut om entledigande är objektiva och har grund, som till att stärka förtroendet för processen. UR tillstyrker således förslaget att den rättsliga prövningen ska ske i allmän domstol.

I promorian resoneras som så att en grundförutsättning för att beslut om entledigande ska kunna prövas rättsligt på det sätt som föreskrivs i mediefrihetsförordningen skulle vara att förordnanden är tidsbestämda. UR delar inte den här bedömningen. UR konstaterar att mediefrihetsförordningen inte ställer något uttryckligt krav på tidsbestämda förordnanden. Enligt UR kan en sådan rättslig prövning som föreslås ske även om vd är tillsvidareanställd. Sådan rättslig prövning skulle då kunna bli möjlig när som helst när vd inte har sagt upp sig själv utan entledigats.

Även om mediefrihetsförordningen skulle kunna tolkas i linje med resonemangen i promemorian ser UR att beaktandesats 31 öppnar för anpassningar av mediefrihetsförordningens krav. Detta mot bakgrund av hur de svenska public service-företagen är organiserade (som aktiebolag) och att en ordning med tidsbestämda förordnanden för vd:ar skulle avvika från de bolagsrättsliga ramar och principer som gäller för aktiebolag i Sverige generellt. Svenska vd:ar utses generellt tills vidare och inte på förordnanden för viss tid och det är en grundläggande princip i svensk aktiebolagsrätt att det är styrelsen som förfogar över utseende och entledigande av vd. Detta är en av de viktigaste uppgifterna och verktygen som en styrelse har.

Mot bakgrund av ovanstående anser UR att förslaget till 5 kap 2 § i public service-lagen bör ändras på så sätt att orden ”i förtid” stryks ur rubriken och den inledande meningen ges följande lydelse: ”Beslut av bolagsstämman eller styrelsen i ett public service-företag att entlediga en styrelseledamot innan förordnandetiden löpt ut eller att entlediga den verkställande direktören ska, på talan av den som entledigats...”.

I fråga om ledamöter i public service-företagens styrelser utses de redan med tidsbestämda mandatperioder varför varken mediefrihetsförordningen eller promemorians förslag innebär någon förändring. UR anser, och har även tidigare i andra sammanhang pekat på, att ju längre mandatperioderna är desto mer bidrar de till ökad stabilitet och kontinuitet vilket i sin tur kan verka för ett stärkt oberoende. UR konstaterar dock att det är Förvaltningsstiftelsen som (inom ramen för aktiebolagslagen) bestämmer längden på styrelseledamöternas mandattid.

8.2.4 Registrering enligt aktiebolagslagen av beslut om entledigande i förtid

UR har inga invändningar mot promemorians förslag när det gäller möjligheten för Bolagsverket att registrera ett beslut om att entlediga styrelseledamot eller vd men mot bakgrund av vad UR anför under 8.2.3 bör ordet ”i förtid” tas bort i första meningen i den föreslagna 5 kap 3 § i public service-lagen.

8.2.5 Övervakning av tillämpningen av artikel 5

UR har inga invändningar mot promemorians förslag att granskningsnämnden utses till den oberoende myndigheten som ska övervaka tillämpningen av mediefrihetsförordningens artikel 5. UR vill i sammanhanget peka på vikten av, utifrån ett oberoendeperspektiv, att nämndens övervakning är övergripande och avser *att* de föreskrivna reglerna införts och inte *hur* dessa tillämpas i enskilda fall.

UR har inte heller några invändningar mot att granskningsnämnden ska få begära in underlag, men konstaterar att eftersom det är Förvaltningsstiftelsen och inte programbolagen som råder över utseende och entledigande av styrelseledamöter så får en begäran om att lämna ut information om detta föreläggas Förvaltningsstiftelsen.

UR vill också peka på att mediefrihetsförordningens engelska ord ”monitor” översatts med termen ”övervaka”, men en mer passande benämning i sammanhanget skulle kunna vara ”följa upp” eller ”utöva tillsyn”.

För Sveriges Utbildningsradio AB

Maria Hamrefors
Styrelseordförande

Kalle Sandhammar
Verkställande direktör